

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA DISCIPLINA			
CÓDIGO			
MATERIA	Técnicas gráficas para a escena		
DISCIPLINA	Debuxo Artístico I		
TITULACIÓN	Técnico Superior en Arte Dramática		
ESPECIALIDADE	Escenografía		
ITINERARIO			
CURSO	1º	CUADRIMESTRE	2º
CRÉDITOS ECTS	5		
CARÁCTER	Obrigatoria		
DEPARTAMENTO	Escenografía		
CENTRO	Escola Superior de Arte Dramática de Galicia		
COORDINADOR/A	María Sarmiento Rivas		
DOCENTE	Nome e apelidos: María Sarmiento Rivas Horario titorías: Ver Web ESAD Despacho: Aula de Debuxo Contacto: mariasarmiento@edu.xunta.gal		
DESCRICIÓN	Principios xerais das técnicas de representación artística. Coñecemento básico das técnicas instrumentais do debuxo e do deseño. Debuxo á man alzada. Técnicas de representación bidimensional. Técnicas plásticas de representación. Valoración e selección dos procesos instrumentais idóneos para cada proxecto. Capacidade de recoñecer e escoller a propia técnica de representación.		
COÑECEMENTOS PREVIOS	Ningún.		
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego ☒ Castelán ☒ Inglés ☐ Portugués ☐		
2. COMPETENCIAS			
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS DA TITULACIÓN			
T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.		
T2	Recoller información significativa, analízala, sintetízala e xestionala adecuadamente.		
T6	Realizar autocrítica cara o propio desempeño profesional e interpersonal.		
T7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.		
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.		
T11	Desenvolver na práctica profesional unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara á diversidade.		
T12	Adaptarse, en condicións de competitividade, aos cambios culturais, sociais e artísticos e aos avances que se producen no ámbito profesional e seleccionar as canles adecuadas de formación continuada.		
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.		
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.		
T15	Traballar de forma autónoma e valorar a importancia da iniciativa e o espírito emprendedor no exercicio profesional.		
T16	Usar os medios e recursos ao seu alcance coa responsabilidade cara o patrimonio cultural e medioambiental.		
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social verbo da importancia do patrimonio cultural, da súa incidencia nos diferentes ámbitos e na súa capacidade de xerar valores significativos.		
COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN			
X1	Fomentar a autonomía e autorregulación no ámbito do coñecemento, as emocións, as actitudes e as condutas, mostrando independencia na recollida, análise e síntese da información, no desenvolvemento de ideas e argumentos dunha forma crítica e na súa capacidade para a propia motivación e a organización nos procesos creativos.		
X3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.		
X5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.		
X6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á auto-formación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.		
X7	Valorar a Arte Dramática como unha actividade integrada na sociedade e na cultura galegas, coas que comparte obxectivos e retos.		
X8	Vincular a propia actividade teatral e escénica a outras disciplinas do pensamento científico e humanístico, ás artes en xeral e ao resto de disciplinas teatrais en particular, enriquecendo o exercicio da súa profesión cunha dimensión multidisciplinar.		
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE			
EE1	Concibir as ideas e propostas que fundamentan a creación do deseño, explorando a dinámica do espazo, do corpo e da luz, valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.		
EE2	Proxectar a composición do deseño a través do uso do coñecemento dos procedementos técnicos e de representación.		
EE3	Planificar e facer o seguimento do proceso de realización da creación, aplicando as metodoloxías de traballo pertinentes.		
EE5	Estudar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto no que se refire ás metodoloxías de		

traballo como á renovación estética.			
3. OBXECTIVOS PARA DEBUXO ARTÍSTICO I		COMPETENCIAS VINCULADAS	
1. Coñecer e distinguir elementos conceptuais básicos das formas, facendo unha análise de calidades e características expresivas, configurativas, funcionais, de proporción e orientación.		T1, T15, X1, X6, EE2, EE3, EE5.	
2. Clasificar os elementos formais segundo criterios de función e comparación (analogía e contraste).		T2, T14, T16, X1, X3, EE2, EE3.	
3. Organizar os datos visuais que operan en toda realización gráfico-plástica. Analizalos e tratar de interpretalos en dous sentidos: un globalizador como compoñente aditivo da obra, e outro analizando o seu propio valor intrínseco como partes dun todo.		T2, T14, T16, X1, X3, EE2, EE3.	
4. Representar formas artificiais do entorno de xeito analítico, tanto obxectiva como subxectivamente, tratando de explorar diferentes recursos técnicos e estilísticos, sendo conscientes do útil que é a experimentación para obter resultados orixinais.		T15, T17, X1, X5, EE1, EE2, EE5.	
5. Aprender a observar e comprender a forma antes da execución.		T1, T2, T16, X3, EE1, EE3, EE5.	
6. Desenvolver a capacidade de síntese, simplificando e reducindo as formas a esquemas xeométricos elementais.		T2, T12, EE1, EE2, EE3, EE5.	
7. Dotar aos alumnos de coñecementos avanzados da cor.		EE1, EE2, EE5.	
8. Elaborar o debuxo nas súas distintas fases ata chegar ao acabado.		T1, T2, T13, X5, EE1, EE2, EE3.	
9. Motivar o interese pola busca de solucións aos diferentes problemas formulados, analizando criticamente os resultados tanto propios como alleos, tratando de xerar respecto tanto pola propia obra como pola dos demais.		T6, T7, T8, T17, X3, X5, EE2, EE5.	
10. Desenvolver e potenciar o sentido da perspectiva e as capacidades gráficas expresivas do alumnado como soporte da representación creativa.		T8, T11, T12, T13, T17, X5	
4. CONTIDOS PARA DEBUXO ARTÍSTICO I			
TEMAS	SUBTEMAS	SESIÓNS	
1. Debuxo sintético.	1.1. Análise do modelo e estudo de forma: estrutura, figura e fondo, espazo e proporcións. 1.2. Exercicios de encaixe: elección do punto de vista. 1.3. O punto de vista do observador: perspectiva, planos, contornas, luces e sombras. 1.4. Estudo e análise de formas naturais. Texturas. 1.5. Técnicas secas: grafito, carbón, sanguina, pasteis. 1.6. Laboratorio de materiais, técnicas e procedementos.	27	
2. Estudo do volume.	2.1. A luz configuradora de espazos e volumes: iluminación directa e indirecta. A luz reflectida. 2.2. A luz como recurso expresivo e dramático: iluminación de actores. 2.3. O claroscuro: traballos de mancha. Escala de valores tonais. 2.4. Tratamento de sombras: liñas, puntos e mancha.	27	
3. Estudo da cor.	3.1. A síntese da cor: aditiva e substractiva. 3.2. Os esquemas de cor. 3.3. Técnicas e materiais para o uso da cor: pigmentos, medios, disolventes, imprimacións. 3.4. Reinterpretación cromática dunha imaxe: uso simbólico da cor. 3.5. Técnicas húmidas: tintas, acuarelas, gouache, acrílico e óleo. 3.6. Técnicas mixtas: secas, húmidas, collage, frottage, grattage, etc.	27	
4. Representación plástica do espazo escénico.	4.1. Configuración do espazo da escena: volumes e ambientación. 4.2. A iluminación da escena: percepción do espazo e atmosfera. 4.3. O punto de vista da escena. A representación subxectiva. 4.4. O uso simbólico da cor na escena: a psicoloxía do espectador.	27	
		TOTAL SESIÓNS	108
5. PLANIFICACIÓN DOCENTE			
ACTIVIDADES	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL
Actividades introdutorias	4		1
Sesión maxistral	20		20
Traballo de aula	76		76
Traballo autónomo		30	30
Titorías individuais e/ou de grupo		10	10
Actividades de avaliación. Exame	4		4
Actividades de avaliación. Presentacións	4		4
Actividades de avaliación. Revisión		2	2
TOTAL	108	42	150

6. METODOLOXÍAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE		
Actividades	Descrición	
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.	
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.	
Resolución de problemas e/ou exercicios.	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumnado debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante o traballo con todo tipo de variables que permitan considerar diferentes posibilidades de resolución do problema ou do exercicio.	
Presentacións/exposicións.	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	
Traballo de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión da profesora.	
Traballo autónomo	O alumnado debe desenvolver a análise e resolución de parte dos exercicios sen ser guiado pola profesora na aula e fóra dela.	
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes.	
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma. Ensino baseado en proxectos de aprendizaxe: Método no que os estudantes levan a cabo a realización dun proxecto nun tempo determinado para resolver un problema ou abordar unha tarefa mediante a planificación, deseño e realización dunha serie de actividades.	
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos académicos exteriores e interiores. Entre elas pódense citar prácticas de perspectiva do natural, análise de espazos interiores-exteriores e volumes, análise de indicadores de profundidade na representación bidimensional da realidade, etc.	
Probas prácticas	Probas para a avaliación que inclúen actividades, problemas ou exercicios prácticos a resolver. Os alumnos deben dar resposta á actividade formulada, aplicando os coñecementos teóricos e prácticos da materia.	
7. ATENCIÓN PERSONALIZADA		
Tutorías individuais	Sesións onde a profesora e o estudante revisan e aclaran as dúbidas concretas sobre os contidos relacionados co desenvolvemento da materia ou o desenvolvemento dos traballos.	
Tutorías de grupo	Entrevista que o grupo mantén coa profesora para asesoramento e/ou desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.	
8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN		
8.1 Avaliación ordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Traballo de aula	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X5, X6, EE3	50%
Traballo autónomo	T1, T2, T15, X1, X3, X5, X6, X7, X8, EE1, EE2, EE3	25%
Exame	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE3, EE5	25%
Para poder ser avaliada/o haberá que ter entregado a totalidade dos traballos (de aula e autónomo). De non presentar todo, a cualificación será de NON PRESENTADO. Os traballos entregados fóra de prazo terán unha cualificación de 0 puntos. Os traballos cunha cualificación inferior a 3,5 non farán media.		
8.2. Avaliación extraordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Traballo de aula	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X5, X6, EE3	40%
Traballo autónomo	T1, T2, T15, X1, X3, X5, X6, X7, X8, EE1, EE2, EE3	20%
Exame	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE3, EE5	40%
Para poder ser avaliada/o haberá que entregar a totalidade dos traballos (de aula e autónomo). De non presentar todo, a cualificación será de NON PRESENTADO. Os traballos entregados fóra de prazo terán unha cualificación de 0 puntos. Os traballos cunha cualificación inferior a 3,5 non farán media.		
8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Traballos de aula propostos ao longo do curso.	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X5, X6, EE3	40%
Traballos autónomos propostos ao longo do curso.	T1, T2, T15, X1, X3, X5, X6, X7, X8, EE1, EE2, EE3	20%
Exame	T1, T2, T3, T8, T13, T15, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE3, EE5	40%
Para poder ser avaliada/o haberá que entregar a totalidade dos traballos (de aula e au-		

tónimo). De non presentar todo, a cualificación será de **NON PRESENTADO**.

Os traballos entregados fóra de prazo terán unha cualificación de 0 puntos.

Os traballos cunha cualificación inferior a 3,5 non farán media.

9. Criterios de avaliación aplicables. DECRETO 179/2015, do 29 de outubro

AT3, AT5, AT6, AT9, AT10, AT11, AT12, AT13, AT14, AT15, AT16, AT17, AX1, AX3, AX4, AX5, AX7, AX9, AX18, AX28, AX29, AX30, AE7, AE8, AE9, AE10, AE13, AE14.

10. BIBLIOGRAFÍA

Referencias básicas:

- BERGER, JOHN. "Sobre el dibujo", Gustavo Gili. Barcelona. 2011.
- BERGER, JOHN. "Modos de ver", Gustavo Gili. Barcelona. 2000.
- KANDINSKY, W. "Punto y línea sobre el plano" "De lo espiritual en el arte" Edit. Barral.- Barcelona.- 1.973
- LOPEZ CHUHURRA, O. "La estética de los elementos plásticos" Edit. Nueva Colección Lábor.- Buenos Aires
- CHING, FRANCIS D. K. "Arquitectura. Forma, espacio y orden", Gustavo Gili. Barcelona. 2002.
- CHYKA, MATILA. "Estética de las proporciones en la naturaleza y en las artes", Edit. Poseidón. Buenos Aires. 1.975.
- SMITH, S. "Dibujar y abocetar", Edit. Blume. Madrid.- 1.983.
- RUSKIN, JOHN. "Técnicas de dibujo", Editorial Leartes S.A. Barcelona, 1999.
- COLIN HAYES. "Guía completa de pintura y dibujo, técnicas y materiales" Edit. H. Blume.- Madrid- 1.981.
- DAUCHER, H. "Modos de dibujar" Edit. G. Gili.- Barcelona.- 1.987.
- EDWARDS; B "Aprender a dibujar con el lado derecho del cerebro" Edit. H. Blume.- Madrid.- 1.984.
- MALTESE, C. "Las técnicas artísticas" Edit. Cátedra- Madrid- 1.980.
- PACHECO, F. "Arte de la Pintura" Edit. L.E.D.A., Barcelona, 1.982.
- PANOFSKY, E. "El significado de las artes visuales" Edit. Alianza.- Madrid, 1.987.
- SMITH, S. "Dibujar y abocetar" Edit. Blume. Madrid.- 1.983.
- VINCI. L. Da' "Tratado de la pintura" Edit. Espasa Calpe, Colección Austral, 1.964.
- GÓMEZ-MOLINA, JUAN J. "Estrategias del dibujo en el arte contemporáneo" Madrid: Cátedra, 2003.

Referencias complementarias:

- ALCARAZ I GONZÁLEZ, SABINA "El libro de artista. Historia y contemporaneidad de un género artístico". Universitat Politècnica de Valencia. Valencia. 2012.
- LOOMIS, A. "Dibujo Tridimensional". Editorial Lancelot. Buenos Aires. 2005.
- WOODFORD, S. "Introducción a la historia del Arte. Cómo mirar un cuadro". Gustavo Gili. Barcelona. 1985.
- MARÍN DE L'HOTELLERIE, J.L. "Croquis a lápiz del paisaje rural y urbano". Editorial Trillas. México. 1996.
- ARNHEIM, R. Arte y percepción visual. Madrid: Alianza Editorial.2005
- ARNHEIM, R. "El pensamiento visual" Edit. Paidós.- Barcelona.- 1.986
- "Estudio sobre la composición en las artes visuales" Edit. Alianza Forma.
- ARGAM, Giulio C. "El arte moderno" Edit. Fernando Torres.- Valencia.- 1.975
- GIBSON "La percepción del mundo visual" Edit. Infinito.- Buenos Aires.- 1.974.
- KAVOLIS, "La expresión artística" Edit. Amorrortu.
- MARCHAN, Simón "Arte objeto-concepto" Edit. Alberto Corazón.- Madrid.- 1.972.
- MOHOLY-NAGY, LASLO. "La nueva visión" Edit. Infinito.
- ROWLEY, G. "Principios de la pintura China"
- SCOTT, Robert "Fundamentos del diseño" Edit. Víctor Lern.- Buenos Aires, 1.972.

11. OBSERVACIONES / RECOMENDACIONES

- **Para poder ser avaliada/o habrá que entregar a totalidade dos traballos (de aula e autónomo). De non presentar todo, a cualificación será de NON PRESENTADO.**
- **Os traballos entregados fóra de prazo terán unha cualificación de 0 puntos.**
- **Os traballos cunha cualificación inferior a 3,5 non farán media.**
- **Os exames e entregas axustaranse aos prazos e hora indicados pola profesora da materia ou Xefatura de Estudos, e o seu non cumprimento implicará a non superación destes.**
- **O alumnado que perda o dereito á avaliación continua será avaliado segundo o procedemento que se establece na programación docente.**